

Radokuu
12. päiv
2008

Nummör
4 (148)

Leht mass erälde
ostõn 5 kruuni

UMƏ LEHT

V Ö R O M A A R A H V A U M A N K E E L E N L E H T

**Kaplinski Jaan taha-i
kodovalda prügümäke**

Kae lk 2

**Eläjätotrõl piät hää
närvi olõma**

Kae lk 3

**Ruitlanõ käve Vinnemaal
hingämän ja ostõlõman**

Kae lk 4

Latsijuttõ võtja teedä!

Minevä riidi anti Tarton kiränige majan teedä nuu nime, kiä sai avvuhinna kiränige liidu ja kultuuriministeriumi kõrraldõdul lõunaestikeelitside latsijuttõ võistlusõl.

Žüriin olli Holtsi Leila, Kal-kuni Andreas, Palmi Jaanika ja Sommeri Lauri.

Anti vällä kats edimäst kotust, üte sai võrokeeline jutt «Vana katskinõ kass» ja töösõ mulgi keelen kirotõt «Konnn».

Kokko saadõti võistlusõlõ 13 tüüd.

UL

Seto-ersa helütsõõr

Vahtsõ rahvalauluplaadi «Vanstõtsjat – Iloletsõ» pääl laskva umma lauluhellü kuulda ja näütäse soomõ-ugri rahvidõ kuuntüüd kats nuuripunti. Neo omma seto Tsibi-härbläseq ja ersa Toorama nuuri folkloori-studio.

Seto ja ersa noorõ saiva tutv-vas nelä aastaga iist Udmurdimaal. Ütenkuun laulminõ-tandaminõ tulf näil kõrraga häste vällä j a tuud omma noorõ tennü kuun

**1. kotus (kats preemiät,
mõlõmba 6000 kruuni)**

«Vana katskinõ kass» (Triinu Ojar)
«Konnn» (Margit Tõhk)

**2. kotus (kolm preemiät,
egäüts 3500 kruuni)**

«Juku» (Raimond Pähn)
«Esä» (Erki Jürise)
«Minemine. Tulõminõ» (Liina Valper)

**2 eräpreemiät (mõlõmba 2000
kruuni):**

Väikulusõjutu eräpreemiä:
«Rilli ja kol!» (Tiina ja Aapo Ilves)
Mälehtüsejutu eräpreemiä:
«Vämilidseq kildakõsõq» (Nele Reimann-Truija)

nii Saranskin ku Eesti-, Soomõ- ja Setomaal.

Helütsõõri pääl om 23 rahvalaulu, poolõ seto ja poolõ ersa uma. Neo omma üles võedu 2006. aastagal Tarton ol-nul kontsoördil.

Kiä soomõ-ugri rahvalaulust ja nuuri lauluväest pidä, toolõ piäsi seo plaadikõnõ kimmähe meece perrä olõma.

UL

Uma Pido miihikuuri tull' 70 miist. Edimädse võrokeelidse laulupido kõrraldaja kutsi laulu-himoliidsi mihi, et panda kokko Uma Pido miihikuuri. Edimäst kõrd sai mehe kokko minevä pühapävä, 10 radokuu pääväl «Kandlõ» kultuurimajan.

Kutsmisõ man oll' üteldü, et nuuti tundma ja määndsegi

koori man laulma ei piä. Tuuperäst oll' päält koorilauljido laulma tulnu ka egäsugutsit unsandsakit: mihi mõtsast, nigu koorijuht Otsari Siija näid nimmas. Noidõ «mõtsast» tulnuidõ siän oll' tähtsit tegeläisi kah, nigu pildi päält nätä.

Laulõ opinõ käve niimuudu, et korõmbat hellü tegevä tenori lätsi ütte ruumi ja madalamba,

bassihelüga mehe töistõ. Tenorilõ opsi laulõ Visnapuu Mare ja Määri Andres, jammembit helle pruusõ laulma saia Otsari Siija.

Ku viis-kuus laulu läbi proovit, tuli kõik mehe jäi ütte ruumi kokko ja laulõti üttenkuun. Ja edimädse kõrra kottalõ tull' joba küländ laulu muudu vällä!

Inne pito tetäs viil kolm-neli

pruui. Järgmäne kõrd saias kokko pühapävä, 2. märtsikuu pääväl kell 11 jälleki «Kandlõ» kultuurimajan.

Kiä taht Umal Pido! laulda, a edimäne kõrd pruui tulla es saa, saa viil rii pääle hüpadä ja sis hinnäst pruui vitä.

HARJU ÜLLE jutt ja piilt

Kodoeläjä ilma iist, ku mõistat pitä

HARJU ÜLLE
ylle@umaleht.ee

Kas tahat ilma rahalda kodoeläjit? Saat, ku elä-jäpidämist ei pelgä ja julgut küssü, kinni masva ameeriklasõ.

19 Võromaa peret omma minevä-aasta joba Ameerigamaa Heiferi fondi raha iist eläjä saanu, õkvalt joud ettevõtminõ ka vana-Võromaa Põlva poolõ pääle.

Inneckõkkõ pakutas võtmisõs lambit-kitsi, a ku väega tahat, võit ildampa saia ka maatõugu lehmä vai cesti hobõsõ.

«Kõlistagõ ja uurgõ täpsem-bält perrä!» julgustas Heiferi fondi Võromaa projektijuht Piho Aigar. Tä härgütäs kitsi-lambit võtma Võro ja Põlva maakunna maainemiisi, kiä tahvna, et vana Võromaa mäki pääl jäl eläjit nätä olõsi.

Määndsitki salahaidisi kohussit eläjide saamisõ man olõ-i.

Õnnõ tuu om, et eläjä kingitüses saanu inemine piät timä edimädse imädse per-rätulõja suurõs kasvatama

ja mõnõlõ tõsõlõ umakandi inemisele edesi kinkmä.

Ku mõni elläi hukka saa, sõs tuust kah määnestki pahanüst tulõ-i ja ku tahat mõnõ lamba šašlõkis tetä, sõs võit tuud kah tetä – eläjä omma su uma ja tiit, mis tahat.

Heiferi Eesti juht Loidi Urve ütles, et eläjde ilma rahalda saamisõst om viil täht-sämb tuu, et inemiisile opatas, kuis parõmbalõ ummi eläjide iist huult kanda ja näide käest saadut (vill, piim, liha jne) parõmbalõ pruuki.

Üts ettevõtmiisõ tsiht om tuu kah, et inemise nakkasi inämb umavaihõl läbi käümä ja luv-vas nii-üteldä kuuntüüvõrk.

Rõugõ vald tugõ lauda kõrdategemist

Mõnõl puul tugõ ettevõtmiist ka umavalitsus. «Pallo taloma-japidämise, kon eläjä vahepääl är häõtedi, naksi jäl eläjit pi-dämä.» kitt ettevõtmiist Rõugõ vallavanõmb Tootsi Tiit. Timä vallan om kõgõ inämb Heiferi-eläjit saanu perrit – viis.

Rõugõ vald om ettevõt-misõlõ uma ola ala pandnu: ku ameeriklasõ eläjide jaos rahha

andva, sõs tugõ vald umalt puult lauda kõrdategemist.

Võro maakunna perrile sai minevä-aasta kokko kats hobõst, 67 lammast, kuus oinast, kümme kitsõ ja neli hõhva. Kõgõ suurõmb jago eläjist läts turismitalonigõlõ: turisti tahtva eläjit nätä ja maastiguhuuldus om kah kõr-raga olõman.

Saarõmaal, kon Heifer 2005. aastagal sama ettevõtmiisõga pääle naas, oll' põhimõtõ tõnõ: lihalehmi, lambit ja mehitsit saiva latsiga perre, kiä omma kas vaesõ vai õkvalt uma elo pääle saanu.

«Mi olõ-i jo Aafriga sugu-haro, mi hädä om tollõn, et eläjä omma maastigu päält kaonu.» selet eläjide jagamisõ tsihi muutmist Piho Aigar, kiä esi kah kümme lammast võtõ. «Olõ esi kah kunagi ammu lambit pidänü, ku tuu viil avit peret süütä, a vahepääl oll' eläjide pidämine külh naaru-kotus.»

Ettevõtmiinõ avitas ohos-tõduid eesti tõugu eläjit

Põlva ja Võro maakunna inemiisi jaos omma mõtõldu

pääasaligult lamba-kitsõ. A Heiferi Eesti juht Loidi Urve ütles, et tä nakkas vidämä viil ka lehmä- ja hobõsõprojekt: mõtõ om avita cesti tõugu eläjit alalõ hoita.

Maatõugu lehm passis Loidi Urve sõnnu perrä ütte perre lehmäs viil parõmbidõgi ku harilik piimalehm: om kim-mämb ja and parasjago piimä, harilik piimalehm and ütte perre jaos liiga pallo.

Ohon hobõsõ tõu omma tori, raskõveo ja cesti hopõn. Hobõsõprojekt lätt käümä ke-väjä, lehmiga lätt tsipa inämb aigu. Loidi Urve märgotas, et võisi ette võtta ka maalambi-dõ-projekti.

Egäl juhul tasus huviliidsil kõrraga Heiferi projekti vidä-jide käest uuri, kuis taa eläjide saaminõ käü.

Samal aol võissi ka umast kodovallast perrä küssü, kas või saia tukõ lauda kõrdategemises nigu Rõugõ vallan.

Kõlista ja küsü perrä, kuis eläjit saia: tel 505 6293 (Piho Aigar), tel 514 8705 (Loidi Urve).

HARJU ÜLLE PIILT

Kitsõkari sai tävendüst

Kuus Heiferi-kitsõ lätsi elämä Haanihe Trolla küllä Mängli Kalju ja Esteri (pildi pääl ütten kitsiga) Jõeniidu puhkõmajja, pere kitsõkara tävendüses.

«Mi olõmi kitsi pidänü joba kümme aastat ja hädä om olnu, et kõik aig omma olnu õnnõ esäde tallõ ja olõ-i saanu kitsõpidämist laembas aia,» kõnõlõs Mängli Kalju. «Nüüt sõs tull' võimalus, et puul ilma rahalda saasi kitsi arvu nõsta, et saasi naada juustu tegemä. Siiämaani seimi piimä kõik esi är ja juustu tetä es saa.

Ostimi kuus nuurt kitsõ ja ku nuu sõs kõik poignõsõ, sõs nakka-mi juustu müümä. Juustutegemise tehnoloogia olõmi talvõ juusol-piaaigu selges saanu.»

Kitsõpidämise kõgõ suurõmb raskus om Kalju sõnnu perrä tuu, et piät kõikaig kaema, et nä kohegi vallalõ ei päse – sõs sõõvä kõrraga kõik puu koorõst pallas ja uibil om lõpp pääl. Halva olõkiga omma kah: kiuisõsõ ja purõva ütstõist tagaotsast. A kitsõpiim om tuu iist parõmb ku lehmäpiim ja tuud omma kitnõ ka kõik puhkõmajja külälise.

HARJU ÜLLE

Laulminõ and väke mano!

Pühapääv «Kandlõ» kultuurimajan kokko saanu 70-pääline miihivägi om miihikoori kotsilõ küländ suur arv. Ku rehkendä mano nuu mehe, kiä edimädsel kõrral tulla es saa (noid om koorijuhhi Otsari Silja teedä töist samapallo), sis või Umal Pidot luuta küländ kõva helüga miihilaulu kuulda.

Võrokeeline koorilaul olõ-i määnegi vahtsõnõ asi, õks om ütte-tõist võrokeelist lautu, esiki Taŋna laulupidol. A Uma Pido, miä 31. Iehkekuu pääväl Kubija pedäjide all pectäs, om väega esieräline. Tuu om nigu uma väc, uma kuraasi näütämine: **olõmi võrokõsõ ja tulõmi uman keelen laulma!**

Mul om hää miil, et laulma oll tulnu hulga küländ tunnõit tegeläisi. Et aigu koorin laulmisõs olli löüdnü rahan-dusministri Padari Ivari, Põlva maavanõmb Sibula Priit, Võromaa umavalitsuisi liidu esimiis Tõntsu Tiit, Võro vallavanõmb Ruuda Georg, Sõmmõrpalo vallavolikogo esimiis Rosenbergi Aivar, mõnõ tähtsä ammõdimehe unõhti nigunii är kah. Esieränis hää miil oll mul nätä Tamra Kaitu, tunnõit laulumiist.

Uma Pido jaos kokko pant miihikuur tege viil kolm pruuvi ja sis lätt pidolõ laulma. Koorijuhhi arvasõ, et tuud olõki-i nii veidü, laulu piäs selges saama külh, selle et hulga mihi om inne koorin laulnu.

Ja nuu, kiä nuuti ei tunnõ, opva kah sõna päähä, vii inämb-vähäm selges ja kullõsõ, kuis tõõsõ laulva ja pruuvva niisama laulda. Ma esi proovi kah niimuudu tetä.

RAHMANI JAN

UMALEHT

Telmisenummõr 00917

Ilmus egä katõ nädäli takast tõsõpäävä

Toimõndusõ aadrõs: Tartu 48, 65609, Võro

E-post: umaleht@umaleht.ee; info@umaleht.ee

Päätoimõndaja kt: Jan Rahman 78 222 21, 56 606 494
info@umaleht.ee

Keeletoimõndaja: Laivi Org laiivi77@hotmail.ee

Latsinuka toimõndaja: Mariko Faster 56 213 177
mariko.faster@gmail.com

Välläandja: Võro Selts VKKF

Trükjã: AS Võro Täht

Leht Internetin: http://www.umaleht.ee

Lehe välläandmist tugõva:

Riiklinõ programm «Lõunaesti kiil ja kultuur»

Prügümäe pidänü tegemä joba ärtsurgit kotusõhe
Taha-i prügümäke!

Minevä keväjä tulli koskiit sõna, et Kõllõstõhe tahetas tetä prügümäke vai vahtsõt muudu üteldä *jäätmekäitluskeskust*. Vallavalitsusõh seletedi sis, et tuu om õnnõ väiko võimalus, massa-i pelädä, säänest asja mi kanti ei tulõ.

A sügüse naati jo tõtõtõ kõnõlama, et tulõ iks. Vallarahvas naksi asja uurma ja tull vällä, et toda prügümäe värki om joba paar aastakka planeerit ja prügüvidäjil om kimmäs tiidmine, et seo «keskus» tulõgi Kõllõstõ mailõ. Tarto liina volikogo inemise ütliivä, et tuu Kõllõstõ asi pidänü kimmäs olõma, et tuuga om jo rehken-det. Niisis omma Kõllõstõ valla inemise perämäse uma valla asjust teedüst saama.

Nüit om Kõllõstõ vallamajah ja Maaritsah olnu mitu kuuh-olõkit ja inemisele om seletet, misasja tuu *jäätmekeskus* piässi tähendämä. Ku kõkkõ usku, om tuu nii illos asi, et egäüts võissi tedä hindäle ussaa taadõ tahta. Sis om imelik, et kiäki olõ-i tuust arvo saanu ja ütski vald iks ei taha taad hindä maa pääle. Nõo inemise es taha, tapliva prügümäe vasta nii kavva, ku saiva võidu. Ja tõsõ valla Tarto, Valga, Võro ja Põlva maakundõn omma olnu kavala ja olõ-i üldplaneeringut tennü. Kõllõstõh om tuu tegemisel ja kuulda om, et vallavolikogo om lubanu kaia, kas kohki om kotus prügümäc jaos.

Valla inemise es tiia tuust lubahusõst midägi ja pörõhõllaki olõ-i teedä, oll tuu ilmkogõmalda ant vai olli mõnõ inemise huvi asja takah. A nüit omma asjaluu säändse, et egätsuku asjamehe mugu käävä pääle, et ku

Kõllõstõhe *jäätmekeskust* ei tulõ, lätt tartlaisil, võrokõisil ja muil elo peris vaivalidsõs: asku olõ-i umah kandih kohegi vitä, Võro ja Põlva takah pandas prügümäe kinni ja Tormalõ vidämine lätt kallis. Nii et Kõllõstõ inemise omma süüdü, ku Võro ja Tarto rahval tulõ prügü vidämise iist rohkõmb massa ku muil. Nii et näüdatäs näpuga ja üteldäs: häbü-häbü.

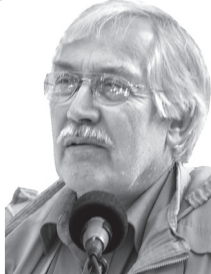
Mis sis Kõllõstõ inemisel om vasta üteldä? Kattõ asja. Edimädsest oll jo juttu. Demokraatliguh Eestih olõ-i illos ja õigõ suurõ otsusõ inemiisi sälä takah är tetä ja sis seletä, et nii omgi ja nüit olõ-i midägi inämb tetä. Säänest poliitikat om mi maal aet pallo kõrdo ja inemiisi om ullitõt ütch ja tõsõh vallah. Iks sama jutt, jo Vinneaost tutva: saagõ arvo, om vaia, piät tulõma ja olõma, ütiskunna huvi nõudva ja ti piät lepmä. Mi meekest om demokraatliguh riigih õigõ iks egä asja üle arvo pitä, mis inemiisi huvvõ väega kõvva putus ja näide vasta lätt. Nii et mi tahas iks küssü, mille om asja mi tiidmäda aet ja mille nüit om ütckõrraga asi nii tiidsäs lännü, et tõisi võimaluisi inämb ei ollõv. Tuud mi ei taha usku. Mi ei taha usku, et Kagu-Eestih olõ-i muial kotust, kohe *jäätmekeskust* panda, ku Kõllõstõ vald. Mi meekest Kõllõstõ vald säändse projekti jaos ei passiki.

Ku prügüvidäjä kõnõlasõ, et *jäätmekeskus* om väega puhas, illos euro värk, sis mi mee-

lest olõ-i asi tuuh. Asi om innekõkkõ sääne, et ka väega euroloõ prügümäele sõit uma 40 auto-kuurmat asku egä päiv. Tuu jaos oma vaia kõrraliidsi teid, a säändsit Kõllõstõ vallah olõ-i. Vallah om häste püsünü puul-luuduslinõ maastik vanal Lõu-na-Tartomaal ja timä tullõv-aig olõsi iks turism, mahepõllundus ja muu sääne. Autidõ vuurminõ või tuu perspektiivi peris är tsurki.

Kõllõstõh eläs pallo inemiisi, kiä tahtva rahhu ja vaikust, om kiränikkõ, kunstnikkõ, om muid, kiä saava kotoh tüüd tetä. Ja om pallo säändsit, käi tahassi säälakotiga matkada vai rattaga mi kandi kõvõrit teid piteh sõita, tunda rõõmu luudusmaastigust. Naid matkaliisi tulõ kimmähe veidemb mi kanti, ku taha kükütedäs üts euro-prügümägi.

Mi meekest võissi säändse asja tetä kotusõhe, koh om joba maastik är tsurgit: vana ruusakarjääri vai maaha jäet lauda vai sõvæcobjekti kotsilõ. Las sis täüdetäs naa haava är ja tetäs tasatsõs, ku ütckõrd prügümägi jälki maaha jätetäs. Innevanastõ viidi ask mõtsa vai puhma, mi aol säänest kommõt es pidänü olõma. Ku euro-prügümägi om nii illos ja puhas asi, las tä tulla sis kohegi suurõtii viirde, kohe auto häste manu saava. Tuu om mi arvaminõ ja tuu vasta olõ-i kiäki mõistnu midägi selget üteldä.

KAPLINSKI
JAAN,
kirämiis

Kiri

Kiri kiroda aadrõssil
Tartu 48, Võro liin
65609 Uma Leht vai
info@umaleht.ee

Toimõndusõl om õigus kirju toimõnda ja naid lühendä. Kirä iist hono-rarri ei masta.

Paidra külä vastlapäiv

Seo aasta 3. radokuu pühapääväl peimi katõ külä, Tsoalgo ja Paidra inemiisiga vastlapäivä. Kõgõ edimält tulõ kittä iks vannajumalat, kes mua är külmäs, ja tiigi pääl lopa ja vii kah, ni väikene lumõhärm katt ka rohiliist är. Illos hummok oll.

Võistlõjst puudus es olõ, kuuh oll üle 50 inemise. Vilti visada oll peris põnnõv, selle et mõnikõrd linna vilt käest är õkva puu otsa, mis tekk ka nalfa. Tõnõ võistlus oll vägikaika vidämine, koh sai iks kõvõmb miis selges, kes tõmma kõi pistü. Kolmas võistlus oll ijähoki luudõ ja palliga.

Avvuhinna saiva ka kõik tegijä ja medäli kah kaala. Läm-män näputüütärõn sai süvvä hernesuppi, vastlakuklit, oll kohv, tiivesi ja morssi kah latsilõ. Acti juttu, kullõldi muusikat, ikäv es olõ kellelgi.

Inemise tahtsõ nii teedä, et kuna tulõ järgmäne olõminõ. Ütli, et jaanipääväl. Üteldi, et nii kavva om tuu. Trõõste, et mi iks saami varõmb ka kokko, külh panõmi teedüsse vällä.

Kittä tulõ Lasva vallavalit-sust, kes om kõgõ mi külä sedä päivä rahaga tugõnu. Aiteh kõigi vastlapäävälilõ puult. Järgmäne aasta teemä ka ütch iks naabri, Tsoalgo külä rahva-ga. Olõti kõik oodõdu järgmä-ne aasta kah vastlapääväl!

RIITSAARÕ LAINÕ Paidra küläst

Hõrna Aare: ku nuur pidä hindäperrä olõmisõst, tulõ tä kodo tagasi!

Setomaa ülembsootska Hõrna Aare (49) sai timahava Eesti rahvuskultuuri preemiä. Tä om avitanu seto kultuuri elon hoita Eesti vahtsõst heränemisaost pääle. Hõrna Aarest pidävä luku ka võrokõsõ – seo kimmä meelega setoga saa õks asjo aia.

Kas ülembsootska om setodõ jaos kunning, Seto kuningriigi päävä juht, vallavanõmb vai viil kiäki muu?

Kuis kinkalõ. Õga sootska om veidõkõnõ umma näko. Nisama pidävä inemise egäst sootskast esimuudu. Ma olõ kaenu Riitsaarõ Evari pääl, et timä om väärakas ja õgal puul om timmä tähele pant. Ütskõrd tulli Petserist Maafapäävält, lätsi uulitsat piteh. Üts vinne naistörahvas tull Evarilõ mano ja nigu priistri käest küsse õnnistust. Evar nõst kats kätt ette ja ütch: «väke!»

Ma esi olõ kolmõ-nellä asja arvanu, midä sootska pidänü tegemä. Ku olõ inemiisi jaos kiäki, kedä nä tahtva pitä hindä iistsaisjast, olõ-i ma tuud kiildnü. Mõni kuts kuningast, kukki ma kuning ei olõ.

Uma perimuskultuuri asja ajasõ nii seto, võrokõsõ ku mulgi. Kas olnu parõmb, ku egä lõunaesti hõim uman nukan edesi toimõndas vai

võisi ka midägi ütitselt är tetä?

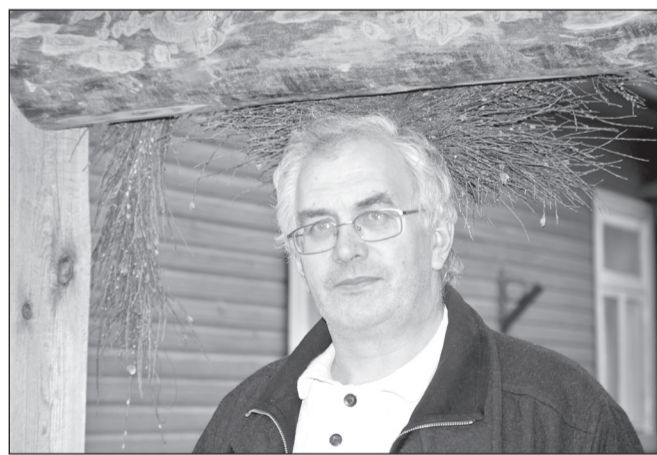
Umah keeleh võisi eestikeelise sõna «perimuskultuur» asõmõl olla kas «hindäperrä olõminõ» vai «muistihavadsõ ilo pidämine». Mi olõ siih paar aastat võrokõisi, mulke, kihnlaisiga, kukkipallo ka vanausoliidsiga läbi kjaunu. Olnu vaia kokko saia noil kandõl, koh hindäperrä elo om viil püsünü.

Egälütel om uma njago, küsumüs om tollõh, kuimuudu tuud hoita ja noirilõ edesi anda. Ma esi arva nii, et tuud õga kandi hindäperrä vana-aolidsõ ilo pidämist piät ajama õgäüts esi. A ütine kokkosaminõ ja kõnõlõminõ Eesti riigi ja või-olla ka ilmaga om väiga tarvilik.

Midä om võrokõisil oppi setodõ ja midä setodõl võrokõisi käest?

Meil om väiga selgehe võrokõisi käest oppi kattõ-kolmõ asja: ütõ om tuu, kuimuudu kiräviis kokko kõnõlda, midä mi, seto, seoniaoni olõ-i sutnu tetä. Tõõnõ, kuimuudu koolõh tuud umma kiilt opada. Veitsiviisi piäsi mi opma ka tuud, kuimuudu tuud umma lehte vällä anda.

Võrokõisil om setodõ käest vast oppi tuud, kuimuudu pääle keele tuud hindäperrä

Hõrna Aare Seto seldsimaja värehti pääl.

elo muid tegemiisi-olõmiisi üles löüdä, hoita ja edesi anda. Kuimuudu aoluulidsõ Võromaa valla ja kooli võisi kokko leppü ja ütitselt ütist asja aia. Parhilla om tuu õns-tunu setodõl ja tuud tiid läävä ka mulgi.

Midä Setomaal taast «setotamisõst» arvasõ? Tan eläs jo ka hulga säänest rahvast, kiä elon rahvarõivit sälgä ei tõmba?

Om kolm säänest puult: ütõjago, kes omma süämest ja kimmä seto, tõõnjago, kes taht kimmähe olla kiäki muu, ku seto ja tuu jago, kes mõista-i viil üteldä, kes nä tahtva olla.

Minkast tuu tulnu om: Vinne

aol setokõisi pilgati ja tuu om pandnu hindäperrä olõmist ja kiilt häbendelemä. Et tuust üle saia, tuu võtt põlvkund aigo. Olõ mi valtsijilõ kõnõlnu, et 1960. aastil üteldi latsivanõmbilõ, et latsõ piät kiräkeele pääle üle minemä, sõs nüit piät niisama kimmäle ütlemä, et setos, võrokõsõs vai mulgis olõminõ om tuu, midä Eestimaa taht.

Määndsit setodõ ettevõtmiisi sa kittä tahassi?

Mul om hää miil, et om pargikõnõ nuuri, nii liinoh ku üle Setomaa, kes omma meile, vannolõ tegijile, perrä tulõmah, seto aša vidämist ja ello üle võtmah. Toimõndas Seto nuuri selts. Nuuri hindä-

tiidmine ja kuuhtüü om üle Setomaa: Verskah, Miktämäl, kaias Luhamaa nuka ja Petseri poolõ pääle.

Mis mullõ miildüs, om tuu, et paari aastaga om seto käsitüü mõistminõ, miä paistu, et om suutumbast kaonu, näütüses hõpõtegemine, kimmähe tagasi tulnu. Tegijit om peris pallo ja nä ütch kamandasõ.

Midä su latsõ seto kultuurist arvasõ?

Parhilla paistus, et nä hindäperrä olõmisõst ja vana-ao ilost pidävä. Tütärlats peris kimmähe tsäpendäs ja toimõndas. Mis mullõ veidõkõnõ miildü-i, om keele mõistminõ. Ma tiia, et nä kõnõlõsõ, a veidõkõnõ om ka tuud, et ku esä väiga nõud, sõs taha-i inemine kõrraga perrä anda.

Nii Võro- ku Setomaal kõnõldas, et noorõ läävä är ja tagasi inämb ei tulõ. Om sul häid mõttit, kuis saanu kodokant inämb nuuri päält kuulõ lõpõtämist tagasi meelütä?

Minevaasta käve Tarto üli-kooli tudõngi ja oppõjõu mikandih, küsse nuuri käest, kas nä tahva ja kuna tahtva tagasi tulla. Uurõ ka tuud, ku pallo nä vanaaolist olõmist tiidvä ja tuust pidävä.

Sügüse anti meile tiidä, et

neo noorõ, kiä omma saanu tiidmiisi hindäperrä olõmisõst ja tuud tähtsäs pidävä, noidõ siäh oll jago, kes taht tagasi tulla, hulga suurõmb.

Niikavva, ku siih kõnõldas latsilõ, et suurih liinoh om õigõ elo, sõs vaivaltagasi tuldas. A ku nuur nakkas pidämä keelest, laulõst, kombist, luudusõst, hindäperrä olõmisõst, sõs tä tulõ tagasi.

Midä võisi tetä külä, vanõmba, vald ja riik, om tuu, et võisi noorilõ juhata elämiisi. Nigu noorilõ oppajilõ tulõ riigi abi, võisi olla ka tõisilõ noorilõ. Vald võisi avita tiid tetä ja vett saia, Eesti Energiä veidõ lihtsämähä celekritrisse panda. Ma olõ tähele pandnu, et tüü löüdvä noorõ esi, a et parhilla siih elämä naada, om noorõl veidõkenc rassõ.

Midä sa tahtnu viil elon är tetä?

Kattõ asja, midä ma parhilla ulli pääga taha: mul om tuu hädä, et kahr om kõrva pääle astnu. Ma mõista-i tandsi ja laulda. Tahasi oppi seto tandsõ tandsma ja seto laulõ laulma. Neio mullõ joba veidõkenc tandsu oppas ja poiskõnõ oppas laulu. Ku kümme aastat opi, sõs vast midägi nakkas tulõma kah!

Küsse HARJU ÜLLE

Eläjatohtrõl piät hää närvi olõma

NUTOVI MIRJAM

Et eläjatohtrõ uma tüüga ilosahe toimõ tulnu, piät tä mõistma umma aigu kõrralda. Vahtsõliina kandi eläjatohtrõ Paloka Piret (41) tuud mõist: kotoh om tä saina pääl tahvli, koh kõik päävä vällasõidu ilosahe kiräh.

Paloka Piret eläs Vahtsõliina kerko lähküh. Ku Piret 21 sai, olf täl jo korgharidus EPast käch. Tä naas sis õkva tüüle ja om täambäd-ses pääväs joba 19 aastakka jutti kodoeläjide «murrit» kullõlnu ja näid avitanu.

Edimäidsil tüüaastil juhtu täl iks, et üts vai tõõnõ lahkõ olõmisõiga võro memm kaivaš umma murõht. A noorukõnõ näüdsik es mõista tuukõrd viil võro kiilt väega häste, selle et olf eesti keele sech üles kasunu.

«Ütskõrd selef mäenegi memmekene, et timäl omma eläjä är pärähtünü,» kõnõl Piret. «Ma es tiä jälki, midä tuu «är pärähtünü» tähendäs. Küssü kah es julgu ja nii ma saisi sääil ja nooguti õnnõ üteh. Viil ildamba sai ma teedä, et tuu sõna tähend kehväš jäämist.»

Tõõnõ säänesama jant sündü ütlemisega «eläjä omma är süttünü». Sis mõtõf eläjatohtrõ, et elläi om är koolnu. Ildamba sai hoobis selges, et är süttünü elläi om elõlõ tagasi saanu elläi.

Piretil om kats poiga: Artur (15) ja Mihkli (19), mõlõmba kangõ suusatamisõ huvilidsõ.

Eläjatohtrõ tunnistas, et timä elõh olõ-i säändsit päivi, ku täl terve päiv peris prii olõsi. Kõgõ om kohki mõni hädäline, kinkalõ om kipõt api vaia. Nii

paistus, et Piret õnnõ eläjidega tohkõrdaski. A Piret esi märk, et innekkõkkõ om timä pia 20 aastakka siski imä olnu ja päält tuud eläjatohtrõ.

Eläjatohtrõ om Piret kattõ pitch: ütest otsast om tä riigi eläjatohtrõ, kiä tege Vahtsõliina ja Meremäe kandi veterinaarsõt kontrolli; tõsõst otsast om tä FIE, kiä käü vällasõidõl sääil, kohe kutsutas. Päält tuu om tä ka piiri pääl veterinaarinspektri.

Teküs küsumine, et kas inemisel, kinkal nii pallo tetä om, unõ ja hindä jaos ka aigu jääs?

Ku üte murrõligu kitsõ-umanigu mano sõidimi, selef Piret: «Kõgõ inämb olõgi ma tuust arvu saanu, et inemisel piät paigah olõma tuu, miä om tähtsäm, miä vähäm tähtsä, ja tä piät mõistma umma aigu plaani.»

Tuud Piret mõist, kotoh om täl saina pääl tahvli, koh omma kõik päävä vällasõidu kiräh. Piret om nigu Duracelli jänēs: helkjä ja krapak, samal aol häste selge ja kimmä jutuga.

Jahimehe käävä ummi pinne umblõmah

Määnest tüüd eläjatohtrõ seo ilma aigu tege, mõista-i Piret peris täpsele üteldä. «Ku inemisel om eläjaga mäenegi hädä, sis tä kõlistas. Näütüses nädälvaihtuisil käävä jahimehe ummi pinne umblõmah, jahih iks juhtus õgasugutsit õnnõtuisi.»

Piret näge uma tüü man, et inemise kutsu-i niisama tühä aša peräst eläjatohtrõ, inämb tulõ ette tuud, et kutsutas pallo ilda.

Ku pinil om rihm kaala kasunu, tulõ Piretiga ütlemist

«Eläjä mõista-i jo kõnõlda. Tihtsäle näemi hätä sis, ku asi om jo suurõmb. Kurva juhuse omma säändse, koh näütüses pini om kuvas lännu. Ku asja uuri, tulõ vällä, et pinile

om rihm kaala sisse kasunu. Ma ei saa üteldä, et säändsõl juhul eläjäumaniguga peris tüllü pööra, a ütlemist vöi tulla külh.»

Elläi olõ-i tuutmisõ massin

Pireti jutu perrä mõistva inemise täambädõsel pääväl peris häste eläjä pitä, a iks tulõ viil ette ka säänest asja, et eläjä kaia nigu mäenestki tuutmisõ massinat.

«Pallo arvasõ, et midä tuu elläi iks taht – haina ja vett,» kõnõlõs Piret. «A peris nii ei olõ – elläi taht ka mineraalõ ja suula ja hädä elämise paika.»

Nii arvas tohtrõ ka tuud, et euronõudõ lautu jaos omma peris õigõ. «Muidogi om pallo paprõmajandust, a tõsõst külest piät neo nõudmisõ ja kontroll olõma. Lemmikeläjidega olõ-i nii pallo murõt, a osa talomehe, kiä luutva häste kergete ja kipõlt tullu saia, tüküse är unõhtama tuud, et ku tahat saia, tulõ ka anda.»

Eläjatohtrõ om hindäl kotoh kats pinni – Leo ja Betti. Viil minevä suvi olf täl ka kilpkunn, kiä olf Vinne aigu kõrbõmatka päält Eestimaalõ tuud.

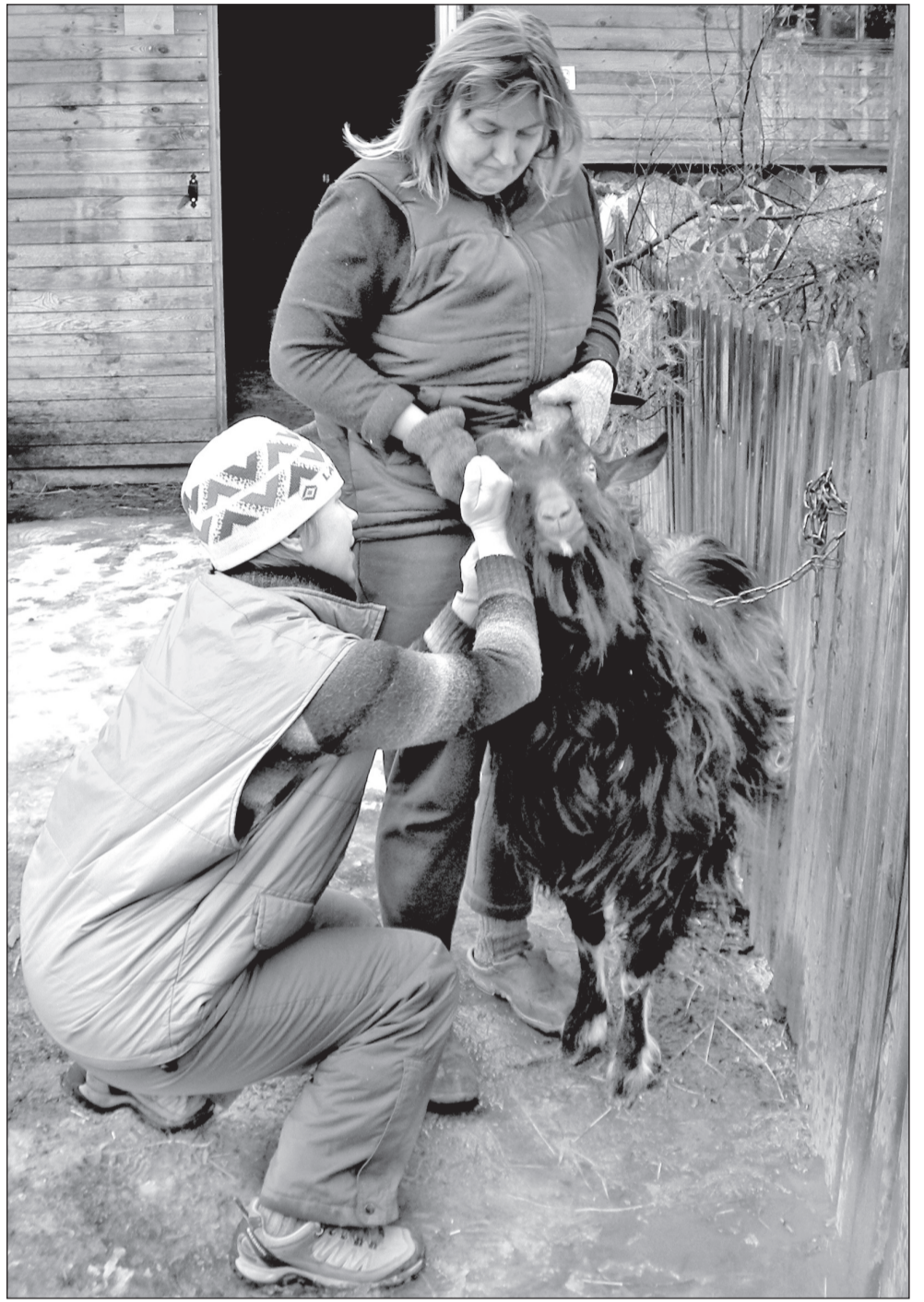
Vinne aigu es kontrollita nii väega, miä sul täpsele kotih om, es piä Piret umma vahtsõt lemmikut rõndõ vaihõlõ topma, nigu tekk ilda aigu Vaariku Marta – avif katski lõigatust viianomast.

Tuu kilpkunn eelli tä man 25 aastakka, a suvõl lätõs tä jalotama ja siiani olõ-i tagasi viil tulnu.

Piret tunnistas, et peris tui-mas tä iks olõ-i viil muutunu ja ku elläi är koolõs, om täl iks hallõ. A hää närvi piät iks säändse tüü jaos olõma.

Ku mi sikal (pildi pääl) kävemi sarvi lühkumbäs lõikama, olli külh seol vascõl eläjäl miljoni tundõ silmih.

«Seo kah olõ-i õigõ, et ma tunnõ hädämiilt, ku saa kedägi avita. Ma olõ olõmah ja seo omgi tähtsä. Hää om tuu, et

NUTOVI MIRJAMI PILT

Paloka Piret (kural) lõikas sikal sarvi lühkumbäs, pernaanõ Merzini Anneli avitas hoita.

mu tüü tullõm om kõrraga nätä, miä viga nii tüüd tetä, ku unik perrä jääs,» kitt Piret umma tüüd. Om esiki juhtunu, et pini omma tälle pakkõ ja kaartõ saatnu tervitüs- ja tenosõnnoga.

«Neo, kiä omma tuutja, kiä

pidävä eläjit raha saamisõ peräst, ärku unõhtagu, et elläi olõ-i aparaat, a iks eläs ja hingäs,» pand Piret eläjäpidäjäile süäme pääle. «Väiku-eläjäpidäjä pruuvku kah nätä, ku eläjä man midägi muutus, ärke laskõ umal lemmikul kav-

va hätä kannahtha. Lemmiku olõmi mi kõik hindäle uma tahtmisõ perrä soctanu, nä pidänü saama mi kõrval vanas väarikalõ ja et mi sutasi näile ka sis sõbra olla, ku nä jo kõllatsidõ hambidõga ja väsinü omma.»

Kostabi Helmutil om olnu 150 puhkpilliopilast

VALPRI LIINA

Radokuu 20. pääväl om tunnõdu muusikamehe Kostabi Helmuti 75. aasta juubõl. Tä om sündünü ja üles kasunu Sõmmõrpalo vallan Mäekülän Punna talun, miä olf tima imä kodotalu.

Vanaimä Kivi Alviine ütelf ütškõrd langa keträmise aigu: «Poiskõnõ lätõ sügüse kuulli, a ei mõista viil laulda.» Vanaimä kõrval opsõ Helmut hulga laulõ, eski Eesti hümn sai suurõst jaost selges. Hümn-i om jo väikul latsõl rassõ laulda. «Tulõ nii vällä, et mu edimäne muusikaoppaja olf vanaimä,» märgotas naarul näoga Kostabi Helmut.

Tä ei salga, et om latsõst pääle muusika seen olnu: laul ja pillimäng oll terven suguvõsan hinnan. Puhkpilli naas Helmut esä Osvaldi kõrval Osola orkestrin mängmä sis,

ku käve lõpuklassin. Pilli es panõ tä käest ka tuul aol, ku Võro keskkoolin käve. A Vinne-maal sõvapäen sai Helmutist orkestri juht. Ülembä tahtsõ, et nuur miis olõs jäänuki sinnä tuu tüü pääle. A kodotunnõ olf kõvõmb. «Muusikat opma minnä soovif mul lell Johannes, kiä mängõ Talinan Estonia tiatri orkestrin. Ma lätsigi Tartu muusikakuuli kavvõlt-oppõ pääle,» kõnõlõs Kostabi. Tartu muusikakooli lõpõf tä trombedi pääl. Päält tuud sai tüü kõrvalt läbi tettüs ka konsõrvatoorium Talinan. Vahepääl olf Tõrvan kultuuri-osakunna juhataja.

1961. aastal, ku Kostabi Helmut olf Tartu naanu muusikat tudimä, kutsõ Osola (sis Sõmmõrpalo) kooli tuuaignõ direktri Kuklase Helgi tedä poiskõisilõ puhkpillimängu oppama ja orkestrit juhtma. Niimuudu sai algusõ Osola kooli orkestri, miä pidi minevä kevjä 45. sünnüpäivä.

HARJU ÜLLE PILT

Kostabi Helmut oppas puhkpille Osolan ja Võro muusikakoolin.

Kostabi Helmut om Osola koolin olnu laulmisõ- ja keemiä-oppaja, juhatanu orkestrit paikligun rahvamajan, olnu Võro puhkpilliorkestri päädirekt.

Opas pillipuhkjit Osola kooli man luudun muusikaklassin ni liinan muusikakoolin. Ütles, et aost aigu om täl olnu 150 puhkpillimängu opjat, meele tege hallõs, et kõik ei olõ mängmä

jäänü. Pillipuhkmist uma esä man omma opnu ka Helmuti poig Aigar ja tütar Inge.

Küsü, midä latsilõ and muusika. Helmut mõtlõs tsipa, ütles sis, et väega keeruline küsumüs. «A niikavva, ku lats muusikaga tegeles, ei lää tä pätis,» om Helmutil kõva trump vällä kävvü.

Mi aimi Võro muusika-

Kostabi Helmuti man Osola koolin omma opnu:

Kostabi Aigar – Estonia tiatri orkestrimis, Nõmmõ muusikakooli oppaja ja Rapla kerigu orkestrijuht

Vaaski Tarmo – Breemeni riigiooperi kooridirektri ja dirigent Saksamaal

Himma Urmas – Vanemuisõ orkestri mängjä

Iheri Priit – Uderi Are – nukutiatri näütlejä Talinan

Kelbä Heiki – Kandlõ kultuuri-maja direktri Võrun

Valgu Jaanis – kinumiis Talinan

Läte: *Habe Birgiti ja Sirelpuu Sille kodu-uurmistüü „Lühidalt Osula pasunapoistest“ 2001/2002*

koolin juttu inne tunni algust. Uss lätõs vällä ja sisse astõ nuurmiis, pill kangli all. Olf aig üldä nägemiseni ja kuulmisõni.

Seo kuu 20. pääväl kell 18 om muusikakoolin Kostabi Helmuti juubõli avvus kontsõrt.

Jälle lugu

Käpä poolõs

Käpä-Tsolgo tii lätõ Käpä mõtsan hõorikide kääpide vaihõlt läbi. Eurokraavõ kaibmisõga om kolmõl kääpäl ütõ külg maaha kaivõtu.

Õnnõs om kääpide maaha kaivõt küle pääle laotõ geotekstiil (säane roguski muudu), et kääpäst midägi vällä es pudõnu.

Säändsise kääpide sisse matõti inne 11. aastasata palotõid luid, 11.–13. aastasaal ka palotamada kuulnuid.

SAARÕ EVAR

SAARÕ EVARI PILT

Tormituul ei häädä tammõpuud

SÄINASTI ENNO

Taa lugu om lühkü kokkõvõtõ ütest umakandi mehest ja timä hallõst saatusõst.

Timä nimi om teedä ja kotus kah, kon tä täambädse pääväni eläs. A ma või tälle haigõt tetä, tuuperäst ütlet: ei mälehtä!

Umbõs tuul aol, ku vana Jossu oll' joudnu kõrva pää ala panda ja Nikiita ruutpelsilde kardokit maaha pand, juhtu tollõ nuurmehega suur õnnõhtus, miä käänd tä elo hoobis tõistõ. Vannust võisõ täl olla umbõs 25 aastakka.

Oll' illos keväjäne aig. Miis tahtsõ naada ploomi-puid ja uibit valgõs lupjama: tuu oll' tähtsä tüü, minkast olõnõs ka suvinõ vai sügüsene saak. A et valmis lupja es olõ käeperäst võtta, tull' naada toda valmis tegemä.

Lubja tegemine näkk välä niimuudu: kohegi anomahc panti kistutamalda lubi, sinnä pääle valõti külme vesi, tekkü nü keemiline vastasmõjo – kõik tuu kupatus naas podisõma ja mulisõma ja läts peris kiimä. Aig-aolt tull' tedä sekä. Ku kiimine maaha jääs, võisõ naada lupja prukma.

Miis naas kah lupja kistutama, a tä tekk veidükese võlssi. Tä tarvif korgõt ja kitsast anomata – pand sinnä

PLATSI LIISO TSEHKENDÜS

«äkilidse kraami» sisse ja naas vett pääle valama.

Nigu tä sortus vett är vali, hüpäs kuum lubja-segunõ vesi mehele vasta silmi. Häädä käch, miä edesi?

Mõsk külh silmi viiga, a tuu es avida, vaia kipõlt tohtrõapi. A kost tuud võtta, ku elät inemiisist kavvõl, mõtsanukah, telehvoniga saa-i kõlista, olõ-i autot, minka api otsma minnä.

Pikapääle, mõnõ tunni peräst, sai tä iks tohtridõ mano, kiä saadi mehe edesi Tartohe, et pästä viil, miä pästä and.

Lubi oll' iks sarvkesta läbi palotanu. Tetti külh mito silmäoppi – istutõdi vahtsõt sarvkesta, a tullõm oll' nullilähküne. Tull' harinõda tõistmuudu eloga.

Miis käve pümehide kooli läbi ja naas kotoh harjo tegemä.

Säält koolist ka üts naalalugu, mäane om hafategemise tüüjärekõrd: «Kõgõpäält võtkõ karva peio, otskõ mulk üles ja sõs pankõ sisse! Karm värk!»

Miis esi oll' väega tubli – jäi esätallo, võtt naasõ, tull'i

latsõ, kasvat nuu suurõs. Puu- ja tiisläritüüd tekk tä jo inne õnnõhtust.

Näi esi, ku miis oll' tennü aknõraami pümmest pääst ilosamba ku mõni nägejä. Jo tä nii om – ku koskilt võetas, sis koskilõ pandas jäl mano. Luudusõn piät olõma tasakaa.

Miis om optimist ja eläs põhimõttõ perrä: ikku-i tuud, miä lännü, a rõõmusta, miä jäänü! Mino avvustus timäle!

Taa hiitammas jääs kavvas püsümä!

Hüvä nõu

Hingämise kerembäs esitett aparaadiga

Kac, ku sul om rassõ hingädä ja õhku ei jakku, sõs tulõ otsi noist häitist priis saamisõs võimaluisi. Mul naanõ ka ütlet, et sügüsedsel ja talvidsõl aol läävä neo kroonilisõ haigusõ hullõmbas.

Kävemi sõs naasõga paarin rohopoodin säänest hääd hingämise aparaati otsman. A vot es olõ säänest.

Pakuti õnnõ säänest, kohe topsiroho saat sisse panda ja ku aparaadi tepslihe tsuskat, sõs sullõ õhuga rohi suuhtõ surbutas. Tuu aparaadiga es

olõ ütten säänest anomata, kohe saanu hainatiid sisse panda.

Ja nii tull'gi hindäl uma tarkus appi võtta.

Ku kodo tullimi ja veidükese märgõtimi, tekk mul naanõ säändse hingämise aparaadi veidemb ku viie minodiga valmis.

Kuis tuu tegemine käü: tulõ võtta kolmveerändiline klaaspurk, sääne, mille ülemäne viir om umbõs poolõst purgist leika kujoga. Sõs tulõ võtta poolõslõigat poolõtõsõliitrine plastputõl. Ja omgi aparaat valmis.

Noidõ sisemäidsi häti jaos võimi pruuki kardokakiitmise vett hingämises.

Muidoki või olla ka mitmõsugumast rohotsäid, mis su sisekunnalõ hääd omma.

Hingämises valõt rohotsäi muidoki tossas kõvva. Tuuperäst tulõ toda plastpudõlit kõvva vasta purki pitsitä, sis ei pääse tossunut vett lavva pääle. Muidoki või kausi vai taldrigu ala panda.

Hingädä saa pudõli mulgust läbi suu. Mille seo aparaat hää om? Tuuperäst, et sa ei lää näost likõs, a hingät tossu õnnõ suuhtõ.

Vanast pruugiti mäanestki karda. Tuud saa es suuhtõ toppi. Oll' vaia käterätt üle pää võtta ja sõs näoga karra kotsil auru hingädä. Lää õnnõ üleni likõs.

Soovida väega taad vahtsõmbat hingämise muudu pruuki.

MANDLI SULÕV

Tsiga maapaon

Lats oli viil tuuaig. Pukin oll' Hruštšov. Kommunism pidi peräle jõudma nii aasta-katõ peräst. Tuud sai lehest lukõ.

Elokõnõ käve külh tsipa tõistmuudu. Maaperren es tohe eläjit rohkõmb pitä, ku normiga ette oll' nätt. Egän laudan üts lehmäkunt, paar lammast ja tsiapõrsas kah.

No mi perren juhtu külh tuu hääd olõma, et üts kesigukõnõ oll' rohkõmb. Imä nupu sis vällä säändse plaani. Tsiakõnõ panti puuri ja viidi katsa verstä taadõ Antslalõ tädi poolõ maapakku. Suvõl es olõ täl liinan kuurin hääd midägi ja talvõs tuudi tsiakõnõ kodupahta tagasi.

PANGA MILVI

Vinnemaal hingämän

Puultõist nädälit tagasi kävemi naasõga Vinnemaal. Mõtlimi, et läämi kaemi üle kümne aasta perrä, kuis inemise eläse. Kaigi. Eläsegi.

Võtimi turismiviiisa ja ütlet hummogul ollimigi massinaga Koidula piiripunktin. Eesti piirivalvja kai paprit, kai pagasnikuhe ja lask minnä. Euroopa Liit, siin om kõik umbõ lihtsä. Vinne piirist oll' rassõmb üle saia, egäsugutsit paprit oll' vaia täütä, migratsioonikaartõ, sõs pidi kõik är deklarirmä, kuiki meil midägi es olõ, sõs massimi veidükese tiimassu ja ollimigi Vinnemaal.

Õkvalt põroti pendsojaama, selle et tuu tseier, miä mul kütte hulka näütäs, piaaigu inämb es näütä. Vöti edimäst kõrda elon paagi täüs ja 10 liitrit kanistriga pagasnikuhe kah. Vöti 98-t ja liitri hind tull' veidükese alla 10 krooni. Viie minodi peräst ollimi Petserin.

Aimi turu pääl paigapäälitõde inemiisiga veidükese juttu ja sõs padava rohpuuti. Mul om katstõistsõrmikun mulk, tohtri kirof tuu täüstõpmisõs hääd roh-to, a tuu mass meil 240 kruuni originaal. Ja tuun pakin om nii veidükese seen, et kuun lätt uma kats originaali är. Tuu tuus. Rohopoodin otsõ tuu hää roho vinne variandsi vällä ja hinnavaiht õks oll' – üts originaal mass 20 ruublit. Mi rahan sõs vast katsa krooni ümbre. Nüüt süü näid. Tervüs om hää.

Ilm oll' halv, Petserin naas ikäv ja põrotimi pikembält mõtlõmalda Pihkvalõ. Nii ku liina sisse saimi, panni miidsämehe sau ette. Näivä võõrast nummõrd.

Mõtli, et no nakkas jama

Tossu Tilda pajatusõ

Võlss rong

Võromaa vanapapi sõit rongin Talinast kodo. Tii pääl tulõ rongi piledikontroll. «Kodanik, teil on tavapilet. Aga see siin on kiirrong.» nurisõs kontroll.

Vanapapi lasõ-i säändsest jutust hinnäst sekä. «A kiä täl käsk nii ullimuudu kupata,» aja tä uma essümise rongi süüs.

«Hiussõlõikaja» man

Hruštšovi valitsõmisõ aigu säeti sisse vahtsõt muudu nuhklõminõ: kõrta ja säädüse vasta essünü saadõti kümnes vai viietõiskümnes pääväs kartsa.

Hüvä nõu

Kats lihtsät ja hääd pelmeenisuppi

Kümne minudi pelmeenisupp

Lasõ üts liitri vett kiimä. Lõika sisse sibulit ja tsipuda suula kah. Sõs panõ pakk pelmiine sisse.

Ku pelmeeni jo vii pääle nõsõsõ, sõs panõ manu supiluidsatäus ketšupit (väega hää saa Felixi terävä ketšupiga). Sõs nakka süümä!

Pelmeenisupp aidviläga

Lasõ vesi kiimä. Samal aol

pääle, a es nakka midägi. Miilits oll' viisakas, visas nalla ja and üte patugi andis... kai läbi sõrmi ja muiaõ õnnõ. Mul sai kah õkvalt hää miil – ku häid inemiisi trehvat, sis õks saa.

Lätsimi õkvalt Pihkva kremliehe. Varetin pakuti 300 ruubli iist ekskursiooni, a mi es taha. Mi mõistsõmi esi kah hinnäst juhti, mi olõ õs pümme, et pinni kõrvalõ vaia olõsi.

Piletit kiäki es tahaki ja ilma rahalda saimi kerikohe sisse. Linruumin müüdi pühäpilte ja tervestegijit salvõ ja tsilku, a ma es võta, ma olli sama häste ku terve – mul olli 8-kroonidõ tableti joba alla neeledü. Peris tühju kässiga es tihka kah kerikohe minnä, ostimi sõs ilosa vahakündle ja pannimi kerikun üte suurõ pildi ette palama. Illos värviline pilt – imä latsõga.

Mi proomõmi säänestmuudu olla, et olõmi kah vindläse, et olõmi uma jne, a tuu väega es õnnistu – näütuses kõrta üteldi spassiba pääle poodin palun.

Poodin olli sama aõa mis meilgi, õnnõ mõnõ aõa massi nii veidü, et ma tahtsõ nä kõik är osta... ma tahtsõ viiekroonitsit relakakettit võtta, a naanõ es lupa, ütlet, et osta inne relakas. A ma es osta...

Sõidimi Petseriehe tagasi, teimi kluustrist pilti, annimi sandilõ lcevärähha ja sõs õkva piiri pääle. No oll' asi selgemb ja tagasi uma poolõ pääle saaminõ võtt veidemb aigu.

Mul om joba vahtsõ viisa küsimine seen. Joba kisk tagasi. Eesti poolõ pääl om elo nii hää-oluütiskunna muudu sterilses lännü, et meelete tege hääd vahel veidükese tõistmuudu hingädä.

Noid, kiä lühkeist aigu kinnimajan miilt parandi, naati päävämihiis kutsma.

Üten perren liina lähkүн es tulõ poig üüses kodo. Läts müüdä tõnõ päiv ja kolmas kah, poig iks es tulõ. Edimält imä ja esä es murõhta: täüsmehc asi, tiä-i, kon tütriguga aelõs! A ku päält nädälõ oll' müüdä lännü, naas kõdorahvast suur murõ vaivama. Kümme päivä pääle ärkaomist astõ poig ussõst sisse. «Oi pojakõnõ, kon sa ummõhtõ nii hirmus kavva ollit?» küsse vanõmba ütest suust.

«Kas ei näe vai – hiussõlõikaja man käve,» suurus poig, esi iles pallas põetüt päänuppu.

KRUSAMÄE MAIMU

Kuuluda

SAAG OSTA IKS SAEPOODISTI!
www.saepeed.ee, ☎ 513 1511.

Kuuluda Uman Lehen! 1 rida mass 15 kruuni. Kõlista tel 78 22 221. Kae mano: www.umaleht.ee.

Latsilõ

Vastussõq saatkõq
Tartu 48, Võro liin
65609 Uma Leht vai
info@umaleht.ee.

Manoq kirotagõq uma nimi, vannus, aadrõs ja telehvoninumõõr. Vastajidõ vaihõl loositas vällä võrokeelitsit latsiraamatit vai kasette ja Uma Lehe klepse.

Minevädsen latsinukan olnu uma sugupuu tabõli täüdiq väega ilosahe ärq Krabi kooli latsõq.

Avvuhinna saa näist 6. klas-si lats Hauka Kristel.

Märgiq egä tühä kasti sisse üts vai kats sõnna! Saadaq vastussõq ildampa 21. radokuu pääväs!

KIÄ?	MIDÄ TEGE VAI TEKK?	KUNA?	KON? VAI KOHE?
	VISKAS OTA		STAADIONI PÄÄL.
	PIITRE	EELÄQ	
	KIIT SUPPI		KÖÖGIN.
	VANAESÄ JA VANAIMÄ	TULÕVAQ	HUMMÕN
	MU SÕBÕR	PUULPÄÄVÄ	KINON.
	ES OLÕQ	INNE	MU PUUL.